

**Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku
k uzneseniu č. k. PLz. ÚS 1/2025-6 z 12. februára 2024**

1. Nesúhlasím s tým, ako plénum ústavného súdu zjednotilo právne názory. Podmienka, podľa ktorej sa aplikuje fikcia vykonania trestu zákazu činnosti, ak „... *súd bez viny odsúdeného **nenariadil** do roka od uplynutia skúšobnej doby, že odsúdený zvyšok trestu vykoná...*“ (§ 70 ods. 3 Trestného zákona), nie je z hľadiska času naplnenia fikcie osvedčenia významovo totožná s podmienkou, „*ak do roka... **neurobil rozhodnutie...***“ (§ 50 ods. 5 Trestného zákona), či s podmienkou „... *do roka od uplynutia skúšobnej doby **nerozhodol...***“ (§ 68 ods. 4 Trestného zákona).

2. V zjednocujúcom stanovisku sa výraz „*nariadiť*“ v podstate synonymicky zrovnáva s výrazom „*rozhodnúť*“ či „*urobiť rozhodnutie*“. Takýto výklad podľa môjho názoru nie je správny.

3. Je dobre, ak je právo (a obzvlášť trestné právo) používané tak, že reflektuje na požiadavku jednotného rovnorodého výkladu. O to viac, ak takýto prístup korešponduje desaťročia zaužívanému prístupu súdov. V danej veci ale zákonodarca vstúpil do textu zákona a fikciu osvedčenia nespojil iba s včasným vydaním rozhodnutia o „*premene podmienky*“, ale posunul ochranu odsúdeného ďalej a účinky fikcie osvedčenia spojil s **nariadením** vykonania trestu.

4. Inštitút nariadenia výkonu trestu sa mal posudzovať z hľadiska jeho významu a ten je spájaný s fázovitosťou procesu. Nejde pritom o slovnú hračku, ale o zásadné výkladové aspekty rozhodovania trestných súdov majúce oporu v platnom znení Trestného poriadku.

5. Nariadiť trest možno len právoplatným rozhodnutím. Ak sa „*do roka*“ neprivedilo právoplatné rozhodnutie, o to viac nemôže obstať úvaha, že došlo k jeho nariadeniu. *A contrario* „*nenariadenie*“ je spojené s účinkami fikcie osvedčenia. Inštitút nariadenia implikuje aj rozhodnutie, no z hľadiska jeho právnych účinkov ide už o „*nekompromisné*“ naplnenie cieľa nariadenia. Požiadavke zákona „*nariadiť do roka*“ nezodpovedá stav, keď sa právoplatne rozhodne až po roku či teoreticky aj po niekoľkých rokoch, kým druhý stupeň súdnictva rozhodne o potencionalnej sťažnosti.

6. Vo vzťahu k fázovitosti rozhodovania treba poukázať na to, že konajúci súd rozhoduje dvoma výrokmi – v prvom výroku rozhoduje o neosvedčení sa odsúdeného v skúšobnej dobe a v druhom výroku o nariadení výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti. Nie je vylúčené, že súd môže v danom právnom režime rozhodnúť aj dvoma rozhodnutiami, čo *ipso iure* vylučuje zjednodušujúce spodobňovanie právnej konštrukcie „*nenariadil*“ a právnej konštrukcie „*nerozhodol*“.

7. Ani argumentačne liknavá dôvodová správa či komentáre neboli rozhodujúce, rozhodujúci bol výklad súdu. Plénum malo pristúpiť k výkladu, podľa ktorého nenariadeniu vykonania zvyšku trestu korešponduje nenaplnenie právoplatného rozhodnutia súdu o tom, že sa zvyšok trestu vykoná. Tomu zodpovedá aj požiadavka, podľa ktorej ak by chcel súd druhej inštancie „*otočiť*“ rozhodovanie na základe sťažnosti prokurátora, musel by tak urobiť v lehote jedného roka od uplynutia skúšobnej doby.

8. Spravidla je to deficit na strane gramatiky či textu právnej normy, ktorý si žiada použitie iných výkladových metód na zabezpečenie ústavne konformného výkladu. Tu však text normy pomerne jasne limituje fikciu osvedčenia spojenú s ročným nenariadením výkonu trestu, a pokiaľ sa má jasný text normy zvrátiť inými výkladovými metódami, je to vec povážlivá.

9. Odkazu väčšiny pléna na rovnorodosť pri rozhodovaní rozumiem, no v tejto veci to namietam, pretože sám zákonodarca v danej konštrukcii volil iný prístup a prejavil tak normatívne záujem diferencovať medzi fikciou osvedčenia pri jednotlivých druhoch trestu, keďže, ako som už uviedol, použil významovo odlišný inštitút od inštitútu rozhodnutia či urobenia rozhodnutia.

10. Stabilita rozhodovania je mimoriadne dôležitý fenomén práva, no nesmie brániť procesu skvalitňovania práva. Aj za cenu, že to bude jedna výnimka v systéme „premeny podmienky“ na výkon trestu. Ročná doba na rozhodnutie súdov obidvoch inšancií je plne dostačujúca. Zmenu textu zákona bolo potrebné uchopiť v záujme kvalitnejšieho práva. Súdby by mali byť tomuto procesu nápomocné vrátane možnosti, ak sa dosiahne lepšie právo naplnením vyššej miery právnej istoty explicitným časovým horizontom. Rozhodnutie súdu prvej inštalácie na 365-tý deň ročnej doby (akejkol'vek kvality) s neistým časovým horizontom rozhodovania druhým stupňom uvedenej požiadavke nezodpovedá. Plne si pritom uvedomujem, že na extrémoch by právna argumentácia nemala byť založená.

11. Je nenáležité domnievať sa, že odsúdení majú „doma“ vyčkávať, ako napokon dopadne rozhodovanie na druhom stupni, ak uplynul rok od skončenia skúšobnej doby – doby nenariadenia. Sťažnosť má odkladný účinok, a odsúdený preto nemá byť obmedzovaný na pohybe či pobyte. Táto situácia sa nedá porovnávať so stavom neprávoplatného prvostupňového odsúdenia na trest zákazu činnosti, pretože zákon v uvedenom prípade nenormuje fikciu spojenú s nenariadením vykonania trestu.

12. Je tiež odlišná situácia, ak sa po uplynutí ročnej doby odsúdenému oznámi, že má nastúpiť výkon trestu odňatia slobody, a iná, ak musí okamžite upustiť od výkonu zakázanej činnosti, čo v praxi môže znamenať aj také situácie, akými sú odstavenie vozidla, či už s rodinou na dovolenke, alebo na služobnej ceste (v prípade zákazu riadiť motorové vozidlo).

13. Malo sa odmietnuť mechanické rozhodovanie, ktoré umožňuje ponechať „v hre“ prekážku fikcie osvedčenia na čas dlhší, ako je zákonom vyžadovaná jednoročná doba na **nariadenie** výkonu trestu.

14. Zákon sa ukázal v spornej časti (nariadiť v. rozhodnúť) ako výkladovo sporný, a tak okrem iného vyvstala otázka, kto by mal na takúto situáciu doplatiť. Jednotlivci alebo verejná moc zodpovedná za dopady právnej úpravy vyvolávajúcej dve interpretačné línie? Zo zásadnej rozdielnosti implikovania právnych účinkov v týchto dvoch odlišných právnych režimoch založenia podmienky fikcie osvedčenia podľa môjho názoru plynie, že výkladové závery pléna ústavného súdu sú spôsobilé významne poškodiť odsúdených, u ktorých nebude o neosvedčení sa spolu s nariadením výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti právoplatne rozhodnuté do jedného roka, a to bez adekvátneho právneho základu. Ujma s takýmto porušením ústavných práv pritom môže byť nielen hromadná, ale aj individuálne mimoriadne

závažná, a to osobitne so zreteľom na stav, že podľa mojej mienky niet takej výkladovej metódy, ktorá by za stavu existujúcich normatívnych rozdielov dikcie výkladové závery pléna ústavného súdu dostatočne justifikovala.

15. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa dotýka aj povinnosti jasnosti a predvídateľnosti práva vrátane jasnosti a predvídateľnosti trestu alebo spôsobov jeho výkonu (Kafkaris proti Cypru, 12. 2. 2008, sťažnosť č. 21906/04). V tom prípade mal ústavný súd prípad kolízie interpretácií uzavrieť tak, že právo nepoužije extenzívnym spôsobom na úkor odsúdených, ale mal konštatovať nejednoznačnosť trestnoprávnej normy, a preto sa mal prikloniť (*pro mitius*) na stranu odsúdených, a nie verejnej moci, ktorá nejasnosť normy spôsobila.

16. Možno ešte príhodnejšie je ústavnoprávne pravidlo výkladu *in dubio pro libertate*, podľa ktorého v prípade pochybností o význame práva je potrebné prijať taký výklad právnej normy, ktorý rozširuje a neobmedzuje rozsah práv a slobôd. V prípade pochybností, či daný čin (alebo konanie) je prikázaný, zakázaný alebo dovolený, je potrebné prijať záver, že je dovolený. Podstatou tejto výkladovej metódy je, že jednotliviec (sťažovateľ) nemá dosah na formu ani obsah práva, ktorým je viazaný a ktoré mu je určené, čím je voči orgánom tvorby práva v nerovnakom postavení. Následne akékoľvek pochybnosti, ktoré vzniknú v procese výkladu a aplikácie práva, sa majú použiť v jeho prospech, a nie v prospech štátu či orgánu verejnej moci.

17. Akýkoľvek súd (a zvlášť súd ústavný) by nemal byť v pozícii, že vykladá nejasnú právnu normu do konca. V takom prípade by mohol zaujať stanovisko, že význam práva je mu v každom prípade jasný. To nezodpovedá nielen teórii interpretácii práva a znalostiam jazykovedy, ale učinilo by z pravidla *in dubio pro libertate* nepotrebný konštrukt. Považujem za svoju povinnosť disentom poukázať na skutočnosť, že sa vybrala jednoduchšia cesta, keď príležitosť vykonania ústavnoprávneho testu sa fakticky zredukovala jednoduchým podporením a presadením výkladu práva vžitého v súdnej praxi. Tá je však neraz vedená zjednodušovaním a marginalizáciou právnych účinkov a dosahu výkladových rozdielov (podobných) inštitútov práva, žiaľ, niekedy možno aj v záujme prostej rýchlosti rozhodnutia a neprikladania významu tzv. porozsudkovej agende trestného súdnictva, inak existenčne späté s mimoriadne dôležitými aspektmi výkonov jednotlivých trestov. Realizácia práva vžitím jeho výkladu je v podmienkach nášho právneho poriadku pretrvávajúcim fenoménom. Čo však so stavom, keď sa vžije nesprávny a s ústavnými hodnotami nesúladi výklad práva? Práve marginalizovanie významnosti rozhodovania súdov v rámci verejných zasadnutí v otázkach ukladania ochranných opatrení, dĺžky ich trvania a zmeny ich formy, resp. neosvedčenia odsúdených a nariadovania výkonu jednotlivých trestov, vykazuje v právnej praxi neraz znaky rozhodovania blížiaceho sa až na hranu ústavnosti. S takýmto prístupom sa neviem stotožniť, čo plne korešponduje hodnotovým postojom vyjadreným aj v tomto odlišnom stanovisku.

V Košiciach 12. februára 2025

Peter Straka
sudca